

Handläggare: Britt Mattsson
Telefon: 08-508 09 330

Till
Norrmalms stadsdelsnämnd

Den gröna promenadstaden - remiss från stadsbyggnadskontoret

Förvaltningens förslag till beslut

1. Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Christina Rapp Lundahl
stadsdelsdirektör

Britt Mattsson
avdelningschef

Sammanfattning

Stadsbyggnadskontoret har begärt yttrande från bl.a. Norrmalms stadsdelsnämnd om dokumentet *Den gröna promenadstaden – En strategi för utveckling av Stockholms parker och natur*. Dokumentet är ett tematiskt tillägg till *Promenadstaden – översiktsplan för Stockholm*.

Förvaltningen är positiv till de riktlinjer som presenteras i dokumentet, och ser fram emot att ta del av *Stockholms parkprogram* som ska bli ett praktiskt verktyg i arbetet med parker och natur i stadens olika processer, och vägledande för arbetet med stadsdelarnas lokala parkplaner.

Förvaltningen vill betona att tillgången på parker och natur är begränsad i innerstaden och vikten av att både värna de gamla parkerna och utveckla nya parker när Stockholm växer. Förvaltningen ser positivt på en utveckling av stadens styrinstrument för gröna investeringar vid exploateringsprojekt och att riktlinjerna för god parktillgång fastställs.

För att säkerställa en god parkskötsel som ger långsiktigt hållbara parker anser förvaltningen att kriterier för god kvalitet behöver tas fram.

Bakgrund

Stadsbyggnadskontoret har begärt yttrande från bl.a. Norrmalms stadsdelsnämnd med anledning av *Den gröna promenadstaden – En strategi för utveckling av Stockholms parker och natur*. Dokumentet är ett tematiskt tillägg till *Promenadstaden – översiktsplan för Stockholm*.

Samråd genomförs mellan 11 juni och 19 oktober 2012. Under samrådstiden visas underlaget i Tekniska nämndhuset på Fleminggatan 4.

Yttrandet ska vara stadsbyggnadskontoret tillhanda senast den 19 oktober. Norrmalms stadsdelsnämnd har erhållit förlängd remisstid och ärendet hanteras med omedelbar justering. Remissen bifogas.

Ärendet

I samband med att översiktsplanen för Stockholm antogs i mars 2010 fick stadsbyggnadsnämnden och trafik- och renhållningsnämnden i uppdrag att utveckla stadens parkprogram och ta fram metoder för planering och utveckling av parker och grönområden med fokus på att fler stockholmare ska få möjlighet att utnyttja stadens gröna miljöer.

Den gröna promenadstaden, som tagits fram av stadsbyggnadskontoret i nära samarbete med andra förvaltningar i staden, innehåller övergripande mål samt strategier och vägledning för planering, utveckling och skötsel av Stockholms parker och natur. Dokumentet är ett systerdokument till *Arkitektur Stockholm*, som är stadens strategi för gestaltning av byggnader och offentliga rum.

Arbetet med att ta fram *Stockholms parkprogram*, som bygger på samma mål och strategier som *Den gröna promenadstaden*, pågår och leds av trafikkontoret. Dokumentet blir ett praktiskt verktyg i arbetet med parker och natur i stadens olika processer, och vägledande för arbetet med stadsdelarnas lokala parkplaner. Ett förslag beräknas vara färdigt att skickas ut på remiss under våren 2013.

Utgångspunkten för *Den gröna promenadstaden* är *Vision 2030 - Ett Stockholm i världsklass* samt *Promenadstaden – Översiktsplan för Stockholm* och dess fyra utvecklingsstrategier. *Den gröna promenadstaden* är indelad i fyra fokusområden med tillhörande mål och strategier.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom parkmiljöavdelningen norra innerstaden.

Stockholms gröna karaktär

Strategin beskriver att Stockholmslandskapets gröna karaktärsdrag och Stockholms gröna kulturvärden ska förvaltas och att staden ska berikas med nya parker av hög klass.

- En utgångspunkt är att vid alla förändringar tillvarata *landskapets karaktärsdrag* och *stadens gröna kulturvärden*.
- Ett sammanhängande nät av *gröna promenader* ska utvecklas i staden. En grön promenad består av sammankopplade offentliga rum som parker, torg, idrottsytor och naturområden.
- Nya *stadsparker* av hög klass ska skapas centralt i ytterstadens utpekade tyngdpunkter. Parkerna ska bidra till de nya stadsdelarnas profil och status och spela en central roll i stadsutvecklingen.
- I ytterstadens grönområden ska *stockholmsstråk* utvecklas för att skapa en starkare koppling mellan olika stadsdelar. Stockholmsstråk är välskötta gröna samband, där populära funktioner samlas längs naturliga promenadstråk.
- Fler tillgängliga, *offentliga stråk längs stadens stränder och kajer* ska skapas och arbetet med att åtgärda bristande länkar ska fortsätta. Utblickar mot vatten ska tillvaratas.

Stockholmarnas gröna vardagsrum

Denna strategi beskriver att Stockholmarna ska ha god tillgång till parker och naturområden som kan möta den växande befolkningens behov och bidra till ett rikt och hälsosamt stadsliv.

- *Fler gröna mötesplatser*, som gynnar integration och mänskliga möten, ska skapas i staden. Nya *fickparker* kan fungera som permanenta eller temporära mötesplatser i tät stadsmiljö.
- *God park- och naturtillgång*. Andelen Stockholmare som når ett grönområde inom 300 meter ska öka. Stadens parkriktlinjer ska användas som stöd för att förbättra tillgången till de parkkvaliteter som stockholmarna efterfrågar.
- Staden ska aktivt verka för att uppmuntra och ta tillvara stockholmarnas stora intresse för stadens grönområden. Formerna för ökad *medborgardialog* och delaktighet ska utvecklas. Möjligheterna till *stadsodling* i olika former ska utvecklas.

Stockholms ekologiska infrastruktur

I strategin framhålls att Stockholm ska värna ett rikt växt- och djurliv och vidareutveckla en hållbar grönstruktur som bidrar till stadens klimatanpassning och andra ekosystemtjänster.

- Funktionerna i Stockholms ekologiska infrastruktur ska upprätthållas och ett rikt växt- och djurliv bevaras som en förutsättning för en flexibel och tålig grönstruktur som långsiktigt kan bidra till olika ekosystemtjänster.
- Stockholms klimatanpassning ska vara en utgångspunkt för planering, utveckling och skötsel av parker och natur. Grönska och vatten i staden ska utnyttjas för att förbättra stadsklimatet och mildra konsekvenserna av klimatförändringar.

Stadens verktyg och processer

Strategin beskriver att staden ska utveckla sin organisation, sina processer och sina verktyg för planering, utveckling och skötsel av parker och natur. Formerna för samverkan inom staden och med stadens invånare ska utvecklas.

- I stadsutvecklingsområden ska staden pröva om ett *täthetsmått*, kan fungera som stöd för att tillgodose rekreations-behovet och upprätthålla god parkkvalité och skötsel. Staden ska utveckla grönytefaktor* som redskap och pröva om den kan användas i samtliga exploateringsprojekt.
- Varje exploateringsprojekt ska vara med och bidra till utvecklingen av den gröna promenadstaden. Staden ska se över sin *modell för finansiering och fördelning av gröna investeringar*.
- Stadens parker ska utformas och skötas så att de kan möta ett ökat befolkningstryck.
- *Regional samverkan* med grannkommunerna ska utvecklas med fokus på de gröna kilarna samt gröna promenader, nya parker och stockholmsstråk nära kommungränsen.
- Stockholms gröna kvaliteter ska lyftas fram och marknadsföras så att de blir en ännu starkare del av Stockholms identitet.

** Staden har utvecklat en grönytefaktor som används bl. a. i planeringen av Norra Djurgårdsstaden. Den är ett redskap för styrning av hur stor andel av mark och byggnader som ska vara gröna och hur grönskan ska utformas. Hittills har en grönytefaktor för kvartersmark tagits fram, men ett liknande system för den offentliga grönskan kan behövas.*

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen är positiv till de riktlinjer som presenteras i dokumentet, men anser att det hade varit önskvärt att *Stockholms parkprogram*, som är under utarbetande under hösten 2012 och våren 2013, hade presenterats parallellt med *Den gröna promenadstaden*.

Stadsdelsnämnden står inför arbetet med att förnya och utveckla den lokala parkplanen för Norrmalm, utifrån det strategiska dokumentet *Den gröna promenadstaden* och de mer konkreta riktlinjerna i *Stockholms parkprogram*.

För att kunna uppnå målen i *Den gröna promenadstaden* vill förvaltningen särskilt peka på att det krävs ett brett samarbete mellan stadens olika nämnder och förvaltningar i fortsatt planering och genomförande. Flera av stadens planeringsdokument berörs, exempelvis *Arkitektur Stockholm*, *framkomlighetsstrategi för Stockholm*, *cykelplan*, *miljöprogram m.fl.*

För att *Den gröna promenadstaden* ska få genomslagskraft anser förvaltningen att dokumentet tydligare ska ange olika nämnders ansvar för olika frågor för att driva dess strategier vidare till ett genomförande.

Stockholms gröna karaktär

Förvaltningen anser att Stockholm idag har en grön karaktär enligt *Vision 2030 - ett Stockholm i världsklass*, och vill därför betona dokumentets strategi om att klokt förvalta Stockholmslandskapets karaktärsdrag och gröna kulturvärden för en långsiktig hållbarhet. Mot bakgrund av att Stockholm utsågs till miljöhuvudstad i Europa år 2010, är det extra angeläget med satsningar som bidrar till att Stockholm fortsätter att utvecklas som förebild. Vidare anser förvaltningen att det tydligare bör framgå att det är Stockholmsskolan, en internationellt känd parkstil från 1940-60-talet, som är utgångspunkten för framtidens utveckling av de *stockholmsstråk* som beskrivs i *Den gröna promenadstaden*.

Gröna promenader

Förvaltningen ser positivt på och en utmaning i att utveckla de gröna promenaderna och fickparkerna i innerstadens täta stadsmiljöer tillsammans med trafikkontoret, fastighetsägare och övriga berörda. Förvaltningen vill betona att snabba cykeltransporter och promenader inte alltid är förenliga med varandra. Frågeställningar kring cykling i stadens parker, som inte är tillåtet idag, måste beaktas i planeringen. Vidare anser förvaltningen att beskrivningen av stadens strandpromenader också ska framhålla betydelsen av hur staden uppfattas från vattnet.

Nya parker

Förvaltningen anser att det är viktigt, men inser att det ofta är svårt att anlägga de offentliga rummen tidigt stadsutvecklingsområdenas byggprocess enligt målbeskrivningen i *Den gröna promenadstaden*. Färdiga lekplatser och etablerad

och god parkmiljö vid inflyttning ger bättre förutsättningar för att klara besökstryck och långsiktig hållbarhet och ger trivsel i det nya området från start. En ny stadspark bör enligt förvaltningen omfatta minst 5 ha för att kunna bli långsiktigt hållbar, och ifrågasätter att riktlinjen som anges i det gällande parkprogrammet föreslås minskas ner till 3 ha.

Natur

Förvaltningen ser positivt på idén om att förädla den bostadsnära naturen så att det kan bidra till ökad tillgänglighet, användbarhet och trygghet. För att dessa ytor ska bli långsiktigt hållbara och tåla ett högre besökstryck ser förvaltningen behov av konkreta riktlinjer för hur det ska uppnås och föreslår att detta beskrivs i *Stockholms parkprogram*. Samtidigt behöver andra områden med vild natur pekas ut och värnas för att bibehålla och stärka den biologiska mångfalden.

Stockholmarnas gröna vardagsrum

Trygghet, hälsa och tillgänglighet

Den gröna promenadstaden anger att fler gröna mötesplatser ska skapas i staden och att det gynnar integration och mänskliga möten. Förvaltningen vill understryka vikten av att man genom att skapa platser för fler målgrupper kan öka trygghetskänslan i parkmiljön. Detta bör vidareutvecklas i *Stockholms parkprogram*.

Vidare anser förvaltningen att det ur ett hälsoperspektiv behövs tydligare riktlinjer för ljudnivåer i parkmiljöer. Bullerdämpande åtgärder kan vara nödvändiga för att kriterierna för en god parkmiljö ska kunna uppnås. Detta bör vidareutvecklas i *Stockholms parkprogram*.

Det är en självklarhet för förvaltningen att fortsätta arbetet för ökad tillgänglighet till, och i stadsdelens parker.

Medborgardialog

Den gröna promenadstaden framhåller att staden aktivt ska verka för att tillvarata stockholmarnas stora intresse för stadens grönområden och att formerna för ökad dialog och delaktighet ska utvecklas. Förvaltningen ser positivt på ett ökat engagemang och föreslår att staden tar fram en handbok i medborgardialog, samt skapar ett nätverk där former för dialog kan diskuteras gemensamt i staden.

Brukaravtal och stadsodling

Den gröna promenadstaden anger att staden ska se över möjligheten att utveckla förutsättningarna för stadsodling. Förvaltningen anser att det är viktigt att

samtidigt se över policyn för brukaravtal och även formulera riktlinjer för stadsodlingen och att *Stockholms parkprogram* bör redovisa dessa.

Skolgårdar, förskolegårdar och idrottsytor

Den gröna promenadstaden anger att en utgångspunkt ska vara att skolor och förskolor ska ha en egen gård av tillräcklig storlek, men anger samtidigt att en tät stadsmiljö ofta kräver lösningar där skol-, idrotts och parkytor samutnyttjas. Förvaltningen anser att det i ett barnperspektiv är angeläget att ställa tydligare kvalitetskrav på barnens utemiljö och rätt till en egen skol-/förskolegård.

Hundrastgårdar och andra särintressen

Förvaltningen ser positivt på att ett arbete med att utforma en policy för hundrastgårdar m.m har startats upp av trafikkontoret i samarbete med stadsdelsförvaltningarna och ser gärna att policyn utgör en bilaga till *Stockholms parkprogram*. Policys för andra särintressen kan också behöva formuleras, och förvaltningen efterfrågar ett resonemang kring hur olika särintressen ska vägas mot varandra och värderas mot den offentliga karaktären i parkerna.

Reklam och evenemang

Förvaltningen konstaterar att *Den gröna promenadstaden* öppnar upp möjligheterna för mer reklam i parkerna, men anser att nolltolerans för reklam i ska fortsätta att gälla så att parkmiljöerna ska kunna fungera som stadens avkopplande och rekreativa lungor fullt ut.

Det är viktigt att *Stockholms parkprogram* anger var olika evenemang i parkerna kan tillåtas. En idé är att tillskapa tåliga parkytor som är lämpliga för evenemang med ett mål om att det ska finnas exempelvis en evenemangsplats i varje stadsdelsområde.

Stockholms ekologiska infrastruktur

Rikt växt- och djurliv

Förvaltningen anser att det är viktigt att värna och stärka Stockholms rika växt- och djurliv som bidrar till stadens klimatanpassning och andra ekosystemtjänster. *Den gröna promenadstaden* beskriver att en ekologiskt hållbar skötsel ska eftersträvas och förvaltningen ser fram emot att det konkretiseras hur den ska utföras i *Stockholms parkprogram*.

Vidare anser förvaltningen att *Den gröna promenadstaden* behöver kompletteras med ett resonemang kring hur träd på fastighetsmark, som är viktiga ur

spridningssynpunkt, ska hanteras. Hur ska stadens verktyg utformas för att kunna skydda dessa träd från att tas ner?

Hållbar dagvattenhantering

Med förväntade klimatförändringar som medför längre torrperioder i kombination med ökad och mer intensiv nederbörd ökar behovet av både konstbevattning och en hållbar dagvattenhantering i parkerna. När nya stadsutvecklingsområden byggs ingår detta som en planeringsförutsättning. Förvaltningen vill framhålla vikten av att utveckla en hållbar dagvattenhantering även i de befintliga parkerna och att det kommer att kräva stora investeringar som inte inryms i stadsdelarnas budget för parkinvesteringar. *Stockholms parkprogram* bör ange en strategi för att finansiera de satsningar som krävs.

Stadens verktyg och processer

Grönytefaktor i plan- och exploateringsprocessen

Förvaltningen ser fram emot att delta arbetet med att ta fram en grönytefaktor för den offentliga grönskan, och tror att faktorn kan se olika ut för olika utvecklingsområden i staden.

Gröna investeringar vid all exploatering

Förvaltningen ser positivt på att ta fram ett täthetsmått som anger minsta andel parkyta per invånare, som underlag och minimikrav i planeringsarbetet, och anser att detta ska anges i *Den gröna promenadstaden*. Förvaltningen tror att det kan vara olika mått för olika bebyggelsekaraktärer i staden. Förvaltningen anser också att riktlinjerna för god park- och naturtillgång utgör ett viktigt underlag i arbetet. När det gäller att se över kompensationsmodellen som används när grön mark exploateras samt ett system för finansiering och fördelning anser förvaltningen att detta ska vidareutvecklas och redovisas i *Stockholms parkprogram*.

Offentlig konst

Den gällande 1% regeln, som tillämpas i stadens utbyggnadsprojekt, innebär att en procent av projektets budget ska användas till konst i den offentliga miljön. Men hur får vi in ny konst i de befintliga parkerna? Förvaltningen anser att *Den gröna promenadstaden* ska ange en strategi för det, och ser möjligheter att skapa en kreativ medborgardialog i utvecklingen av konst i stadens parker.

Parkskötsel och reinvesteringar

Förvaltningen instämmer i *Den gröna promenadstadens* beskrivning om att det behövs ökade resurser för parkskötsel för att kunna möta det ökade besöksstrycket i parkerna som en växande befolkning innebär. Som underlag för stadens

budgetarbete för parkdrift framförs att det behövs bl.a. driftskostnadsanalyser och en kartläggning av reinvesteringsbehoven i stadens parker och natur. Stadsdelsnämnden har i augusti 2012 framfört dessa synpunkter i remissvar till kommunstyrelsen gällande förslag till förändring av fördelningsnyckeln för stadsmiljö.

Enligt förvaltningen bör alla stadsdelar få i uppdrag av kommunfullmäktige att inventera och utföra driftskostnadsanalyser för parkerna, till grund för framtida budgetarbete och som beslutsunderlag för stadens totala driftbudget för parkverksamhet.

Många av Stockholms parker har idag ett eftersatt underhåll. Detta leder i till att livslängden för parkanläggningarna har minskat och att behovet av reinvesteringar har ökat. Förvaltningen avser att under 2012 ta fram behovet av reinvesteringar i stadsdelsområdets parker och föreslår att kommunfullmäktige ger alla stadsdelsnämnder i uppdrag att upprätta en långsiktig reinvesteringsplan för parkerna enligt vision 2030.

Information

Förvaltningen anser att en utveckling av stadens webb-plats är en viktig för att kunna lyfta fram och marknadsföra Stockholms gröna kvaliteter. Det behöver bli lättare att hitta till och få information om stadens parker och naturområden.

Förvaltningen ser fram emot ett policydokument för skyltning i parkerna. Detta arbete har startats upp och leds av trafikkontoret i samarbete med stadsdelsförvaltningarna. Policyn kan med fördel utgöra en bilaga till *Stockholms parkprogram*.

Bilagor

Remissen